

Т. Ф. Жуковський, канд. техн. наук, зав. лабораторії;

О. В. Ткачова, зав. сектором;

Г. В. Гутков, зав. сектором;

О. О. Мироненко, провідний інженер;

Л. А. Пісня, канд. техн. наук, пров. наук. співр.;

І. В. Овчарова, інженер II кат.

(УКРНДІЕП, м. Харків)

АКТУАЛЬНІ АСПЕКТИ ВИЗНАЧЕННЯ ПОБІЧНИХ ПРОДУКТІВ НЕХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

Наведено результати виконаного дослідження європейських актів джерела права щодо відходів та українських нормативно-правових документів щодо поводження з відходами, санітарного законодавства, законодавства у галузі стандартизації та технічних регламентів тощо у відношенні до побічних продуктів нехарчової промисловості. Визначено ключовий критерій віднесення продуктів та/або продукції до побічних продуктів. Приведені розроблені заходи екологічної безпеки поводження з побічними продуктами.

Ключові слова: нехарчова промисловість, відходи, побічні продукти, навколишнє середовище, здоров'я людини, положення.

Жуковский Т. Ф., Ткачева Е. В., Гутков Г. В., Мироненко Е. А., Писня Л. А., Овчарова И. В. АКТУАЛЬНЫЕ АСПЕКТЫ ОПРЕДЕЛЕНИЯ ПОБОЧНЫХ ПРОДУКТОВ НЕПИЩЕВОЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ

Приведены результаты изучения европейского законодательства в сфере отходов и украинских нормативно-правовых документов по обращению с отходами, санитарного законодательства, законодательства в сфере стандартизации и технических регламентов в отношении побочных продуктов пищевой промышленности. Определен основной критерий отнесения продуктов и/или продукции к побочным продуктам. Показаны разработанные мероприятия экологической безопасности обращения с побочными продуктами.

Ключевые слова: пищевая промышленность, отходы, побочные продукты, окружающая среда, здоровье человека, положение

Вступ

У зв'язку з курсом України, націленим на євроінтеграцію, виникає необхідність дотримуватися вимог нормативно-правових актів Європейського Союзу. Розроблення та впровадження Положення про побічні продукти дозволить створити механізм застосування в Україні європейського підходу до розмежування понять «відходи» та «побічні продукти» та уникнення не потрібних накладень законодавства у відповідності з вимогами Рамкової Директиви Європейського Парламенту та Ради 2008/98/ЄС від 19 листопада 2008 року про відходи [1], визначення основних принципів, пріоритетів та ключових задач формування збалансованої державної політики у сфері поводження з побічними продуктами нехарчової промисловості, створення ефективної системи поводження з ними, сприяння підвищенню ефективності контролю повноваженими органами за їх обігом.

До теперішнього часу цьому питанню в Україні на приділялось уваги ні на рівні проведення вивчення та досліджень, ні на рівні розробки нормативно-правових документів.

Метою проведення досліджень з вирішення вище означеного питання стало розроблення Положення про побічні продукти, впровадження якого має сприяти захисту навколишнього середовища та попередження негативного впливу на нього з боку побічних продуктів нехарчової промисловості, а також мінімізувати виникнення ризиків для здоров'я людини.

У єдиному технологічному процесі одночасно може виготовлятися більш ніж один від продукту. Побічні продукти отримуються як один із результатів технологічного процесу при виробництві основного продукту. Як правило, це процес комплексної переробки сировини. Побічні продукти не являються відходами.

До основних ознак, за якими продукти або продукцію можна кваліфікувати як побічні продукти, відносяться [2]:

1. Побічні продукти утворюються як додаткова продукція при виробництві основної продукції.
2. Побічні продукти не являється метою виробництва основної продукції.
3. Побічні продукти можуть бути використані у якості сировини у будь-якому іншому виробництві або у якості готової продукції.
4. Побічні продукти можуть бути використані безпосередньо, без попередньої обробки.
5. Існують ринки збуту побічних продуктів, де вони мають попит і можуть бути реалізовані.

6. Побічні продукти мають вартість, але їх вартість значно менше вартості основної продукції.
7. Побічні продукти не є відходами, вони відносяться до категорії продукції;
8. Побічні продукти повинні відповідати всім вимогам, які встановлені чинним законодавством до певної продукції, у т.ч. з охорони навколишнього природного середовища та здоров'я людини.
9. Введення в обіг, використання побічних продуктів не призведе до негативних наслідків для життя, здоров'я і майна споживачів, а також для навколишнього природного середовища;
10. Експортування побічних продуктів має проходити з дотриманням вимог відповідного законодавства Європейського Союзу.

Побічні продукти повинні відповідати медичним вимогам безпеки для здоров'я і життя людини. Ця відповідність підтверджується офіційним документом установленої форми - висновком державної санітарно-епідеміологічної експертизи щодо продукції, напівфабрикатів, речовин, матеріалів та небезпечних факторів, використання, передача або збут яких може завдати шкоди здоров'ю людей (далі - висновок державної санітарно-епідеміологічної експертизи) [3].

Вимоги безпеки для здоров'я і життя населення є обов'язковими у національних стандартах та інших нормативно-технічних документах на виробі, сировину, технології, інші об'єкти середовища життєдіяльності людини.

Побічні продукти за звичайних умов їх використання, зберігання і транспортування повинні бути безпечними для навколишнього природного середовища, життя і здоров'я споживачів, а також не завдавати шкоди майну споживачів. З метою забезпечення відповідності якісних показників і показників безпеки побічних продуктів вимогам нормативно-правових актів, нормативних документів встановлюється строк служби.

Лише безпечні побічні продукти можуть бути введені в обіг. Доказом безпечності побічних продуктів є їх відповідність національним стандартам, що гармонізовані з відповідними європейськими стандартами. Вимоги щодо безпеки для життя, здоров'я і майна користувачів, а також навколишнього природного середовища при введенні в обіг продукції, встановлюються нормативно-правовими актами, в тому числі технічними регламентами і передбачених ними процедур оцінки відповідності.

Неякісні та небезпечні побічні продукти – це побічні продукти, які не відповідають вимогам безпеки, що пред'являються до таких продуктів. Вони підлягають обов'язковому вилученню з обігу та повинні збиратися окремо, не змішуючись з іншими товарами, продукцією тощо. Поводження з вилученими з обігу неякісними та неякісними побічним продуктами це дії суб'єктів господарювання, спрямовані на їх переробку, утилізацію або знищення. .

У разі, якщо побічні продукти втрачають свої споживчі властивості, вони мають набувати статусу відходів згідно статті 1 Закону України «Про відходи». Поводження з побічними продуктами, які набули статусу відходів, регулюється Законом України «Про відходи», а також законодавчими актами Європейського Союзу у галузі відходів: Рамковою Директивою Європейського Парламенту та Ради 2008/98/ЄС від 19 листопада 2008 року «Про відходи та скасування деяких Директив», Директивою 2000/76/ЄС від 04.12.1993 «Про спалювання відходів», Директивою 1999/31/ЄС від 26.04.1999 «Про захоронення відходів» [4-6].

До набрання чинності нормативно-правових актів щодо відходів, гармонізованих з Європейським законодавством, класифікація побічних продуктів як відходів, поведження з ними здійснюється згідно діючому українському законодавству у сфері відходів.

Розширена відповідальність виробника при розробці та виробництві товарів запроваджується для ефективного використання ресурсів впродовж усього життєвого циклу товарів, включаючи їх відновлення, повторне використання, утилізацію. По відношенню до побічних продуктів це показано у нижче поданій схемі.

Висновок

В результаті проведених досліджень було встановлено ключовий критерій віднесення речовин, матеріалів та виробів до побічних продуктів. Таким ключовим критерієм є безпосереднє використання їх у якості сировини у будь-якому іншому виробництві або у якості готової продукції без попередніх процесів підготовки, обробки чи переробки

Схема отримання, поводження та застосування побічних продуктів (безпечних та небезпечних) при виробництві готової продукції.

Література

1. Рамкова Директива 2008/98/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 19 листопада 2008 р. про відходи та скасування окремих Директив //Офіційний вісник ЄС, L 312, 22 листопада 2008 р., с. 3–30;
2. Звіт про науково-дослідну роботу за темою № 20/2.3-17 «Розроблення положення про побічні продукти на вимогу Рамкової Директиви Європейського Парламенту та Ради 2008/98/ЄС від 19 листопада 2008 року «Про відходи та скасування деяких директив», УКРНДІЕП, Харків, 2017;
3. Закон України «Про відходи» від 05.03.1998. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1998, N 36-37, ст.242;
4. Закон України «Про забезпечення санітарного та епідеміологічного благополуччя» від 24.02.1994 року. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1994, № 27, ст.218;

5. Закон України «Про загальну безпечність нехарчової продукції». Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2011, № 22, ст.145;
6. Директива 2001/95/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 3 грудня 2001 р. про загальну безпеку продукції. Офіційний вісник ЄС, L 11, 15 січня 2002 р., с. 4-17;
7. Директива 1999/31/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 26 квітня 1999 р. про захоронення відходів із змінами і доповненнями, внесеними Регламентом (ЄС) 1882/2003. Офіційний вісник ЄС, L 182, 16 липня 1999 р., с. 1–19.

UDC 504.064.4:628.4.04

T. F. Zhukovsky, cand. tech. sciences, head. the lab,
H. V. Tkachova, head by sector,
G. V. Gutkov, head by sector,
H. A. Mironenko, lead engineer,
L. A. Pisnya, cand. tech. sciences, leading nauch. staff,
I. V. Ovcharova, engineer II cat,
USRIEP, Kharkiv

ACTUAL ASPECTS OF DETERMINATION OF BY-PRODAUCTS OF NON-FOOD INDUSTRY

In Ukraine, to date, there are no legal, organizational and economic bases for classifying materials and substances obtained in technological cycles as waste or by-products. In order to solve this problem, the Regulation on by-products of the non-food industry was first developed. The development of the Regulation was carried out on the basis of an analysis of European legislation in the field of waste, Ukrainian regulatory documents on waste management, sanitary legislation, legislation in the field of standardization and technical regulations. As a result, the main criterion for attributing products and / or products to by-products was determined. There were also developed environmental safety measures for the treatment of by-products.

Key words: non-food industry, waste, by-products, environment, human health, position.

References

1. *Framework Directive 2008/98 / EC of the European Parliament and of the Council of 19 November 2008 on waste and repeal of certain Directives // Official Journal of the EU, L 312, 22 November 2008, p. 3-30;*

2. *Otchet o nauchno-yssledovatel'skoy rabote po teme № 20 / 2.3-17 «Razrabotka polozheniyya o robochnyye produkty po trebovaniyu Framework Directive 2008/98 / EC of the European Parliament and of the Council of 19 November 2008 on waste and repeal of certain Directives, UkrNYYЭP Khar'kov, 2017;*
3. *Zakon Ukrainy «Ob otkhodakh» ot 05.03.1998. Vedomosty Verkhovnoy Rady Ukrainy (VVR), 1998, N 36-37, st.242*
4. *Zakon Ukrainy «Ob obespechenyyu sanytarnoho y эpidemyolohycheskoho blahopoluchyya» ot 24.02.1994 hoda. Vedomosty Verkhovnoy Radu Ukrainy (VVR), 1994, № 27, st.218;*
5. *Zakon Ukrainy «Ob obshchey bezopasnosti nepyshchevoy produktsyy».* *Vedomosty Verkhovnoy Rady Ukrainy (VVR), 2011, # 22, st.145;*
6. *Directive 2001/95 / EC of the European Parliament and of the Council of 3 December 2001 on general product safety //Official Journal of the EU, L 11 of 15 January 2002, p. 4-17;*
7. *Directive 1999/31 / EC of the European Parliament and of the Council of 26 April 1999 on the disposal of waste, as amended by Regulation (EC) 1882/2003 // Official Journal of the EU, L 182, 16 July 1999, p. 1-19.*

© Жуковський Т. Ф., Ткачова О. В., Гутков Г. В., Мироненко О. О.,
Пісня Л. А., Овчарова І. В., 2018
phone: (057)702-15-81, (057)702-16-05, e-mail: Gtf.niiep@gmail.com